

GJYKATA EVROPIANE E TË DREJTAVE TË NJERIUT

SEKSIONI I TRETË

VENDIM

Kërkesa nr. 65774/14

DASHURI LLAGAMI DHE TË TJERË KUNDËR SHQIPËRISË

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (Seksioni i Tretë), e mbledhur më 6 dhjetor 2022 si një Komitet i përbërë nga:

Georgios A. Serghides, *kryetar,*

Jolien Schukking,

Darian Pavli, *gjyqtarë,*

dhe Olga Chernishova, *zëvendëssekretar i Seksionit,*

duke marrë në konsideratë:

kërkesën (nr. 65774/14) kundër Republikës së Shqipërisë depozituar pranë Gjykatës sipas nenit 34 të Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore ("Konventa") më 18 shtator 2014 nga kërkuesit listuar në tabelën bashkëlidhur ("kërkuesit"), të cilët u përfaqësuan nga z. A. Kashahu, një avokat i cili e ushtron profesionin në Tiranë;

vendimin për të njoftuar në lidhje me ankesën sipas nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës në lidhje me shumën e kompensimit për shpronësimin e pronës së kërkuesve Qeverinë Shqiptare ("Qeveria"), e përfaqësuar nga Agjenti i saj i asaj periudhë, znj. B. Lilo, dhe në vijim nga Z.O. Moçka, Avokat i Përgjithshëm i Shtetit, dhe për të deklaruar të papranueshme pjesën e mbetur të kërkesës;

vërejtjet e palëve;

pasi diskutoi, vendos si më poshtë:

LËNDA E ÇËSHTJES

1. Çështja ka të bëjë me një padi të bërë në mbështetje të nenit 1 të protokollit nr. 1 të Konventës se kompensimi për tokën e shpronësuar duhet të përlogaritet mbështetur në vlerën e tokës në fund të procedurave të shpronësimit.

A. Rrethanat e çështjes

2. Në vitin 2001, Ministria e Transportit nisi procedurat e shpronësimit për një truall në Tiranë që i përkiste kërkuesve. Qëllimi i shpronësimit ishte për ndërtimin e një unaze të re për qytetin dhe çmimi për metër katror (m²) të pronës së shpronësuar u përcaktua nga një komision i brendshëm në Ministri në vlerën 5,000 lekë shqiptarë (ALL). Kompensimi në total për 11,240 m² për shpronësim ishte 56,200,000 ALL. Kërkuesit u informuan për procedurat dhe nuk kundërshtuan ndonjë aspekt të tyre.

3. Në muajin gusht 2002, autoritetet anuluan procedurën e shpronësimit me argumentin se pas një rishikimi të brendshëm kishte rezultuar se titulli i pronësisë së kërkuesve ishte i paligjshëm. Rezulton se punimet e ndërtimit për rrugën vijuan.

4. Më 26 mars 2004, kërkuesit nisën një proces ligjor ndaj Ministrisë së Transportit. Ata argumentuan se autoritetet kanë ndërtuar një rrugë në tokën e tyre dhe kërkuan "pagesën e shumës për paditësit për shpronësimin e tokës së tyre".

5. Më 14 prill 2005, kërkuesit bënë shpjegime shtesë për padinë në gjykatë duke pretenduar se titulli i tyre i pronësisë për truallin ishte i ligjshëm. Gjithashtu, ata shpjeguan se vlerësimi fillestar i tokës dhe aktet e tjerë në lidhje me shpronësimin (shih paragrafin 2 më sipër) përputheshin me ligjin e zbatueshëm. Sipas këndvështrimit të tyre, anulimi i procedurës së shpronësimit ishte i paligjshëm dhe i kërkuan gjykatës të finalizonte procedurën duke u akorduar atyre "shumën që duhej t'u paguhej për shpronësimin".

6. Më 5 korrik 2005, Gjykata e Rrethit Tiranë rrëzoi padinë me argumentin se procesi ligjor ishte i hapur vetëm për paditësit për të cilët procedura e shpronësimit ishte plotësuar me anë të vendimit

të Këshillit të Ministrave. Megjithatë, më 20 qershor 2006, Gjykata e Apelit Tiranë e prishi atë vendim, duke argumentuar se kishte pasur një sërë shkeljesh.

7. Pas rigjykimit, më 5 tetor 2007, Gjykata e Rrethit Tiranë e rrëzoi masën përsëri, duke u mbështetur kryesisht në të njëjtat argumente si në vendimin e saj të parë (shih më sipër). Kërkuesit apeluan.

8. Në një datë të paspecifikuar, Gjykata e Rrethit Tiranë caktoi një ekspert për të përcaktuar sipërfaqen e saktë të pronës së kërkuesve që ishte zënë nga rruga e sapondërtuar.

9. Ndërkohë, më 13 shkurt 2008, Këshilli i Ministrave miratoi vendimin nr. 139 ("VKM 139") për vlerën e pronave në rajone të ndryshme që u publikua në Fletoren Zyrtare të datës 25 shkurt 2008 dhe hyri në fuqi në po këtë datë. Sipas kërkuesve (shih paragrafin 14 më poshtë), në mbështetje të VKM-së nr. 139, pronat në atë zonë ku gjendej prona e kërkuesve vlerësoheshin në shumën 26,787 ALL për m².

10. Gjithashtu, më 21 shkurt 2008, Këshilli i Ministrave miratoi vendimin nr. 206 ("VKM 206") me anë të së cilit u shpronësuar një sërë trojesh që u përkisnin kërkuesve me qëllimin e zgjerimit të trotuarit të rrugës së sapondërtuar. Sipas VKM 206, kërkuesve u dha e drejta për kompensim në vlerën prej 12,335 ALL për m². Kërkuesit nuk kundërshtuan as për sipërfaqen e tokës së shpronësuar dhe as për shumën që duhej të paguhej sipas VKM 206.

11. Në një datë të paspecifikuar në shkurt 2008 eksperti përgatiti raportin e tij për një sipërfaqe ekzakte të pronës së kërkuesve që ishte përdorur për rrugën. Pas një kërkesë nga gjykata sipas përlogaritjeve mbi sipërfaqen e shpronësuar sipas VKM 206, ai paraqiti një dokument me "pyetje dhe përgjigje", që plotësonte raportin e tij.

12. Në një datë të paspecifikuar, kërkuesit dhanë deklaratën e tyre përmbyllëse përpara Gjykatës së Apelit Tiranë. Ata iu referuan VKM 206 për të theksuar mospërputhjen e pretenduar të autoriteteve, që kishin rënë dakord t'i kompensojnë për një pjesë të pronës së tyre që kishte shërbyer për trotuarin e rrugës, por e kishin refuzuar kompensimin për ndërtimin e vet rrugës. Ata arritën në përfundimin se duhej të kompensoheshin në "vlerën e tregut" të tokës që ishte përdorur për ndërtimin e rrugës.

13. Më 9 prill 2009, Gjykata e Apelit Tiranë e rrëzoi vendimin e shkallës së parë (shih paragrafin 7 më sipër) dhe vendosi në favor të kërkuesve. Ajo urdhëroi Ministrinë t'i kompensojë për sipërfaqen e shpronësuar me çmimin 5,000 ALL për m².

14. Më 8 maj 2009, kërkuesit depozituan një ankesë në Gjykatën e Lartë, duke argumentuar se Gjykata e Apelit Tiranë nuk i ishte referuar çmimit të duhur për metër katror për pronën e tyre sipas përcaktimit të VKM 139.

15. Në një datë të paspecifikuar, Ministria paraqiti ankesën e saj në Gjykatën e Lartë.

16. Më 21 shkurt 2012, Gjykata e Lartë i rrëzoi të dy ankesat si të papranueshme me anë të një vendimi *de plano* ku nuk përfshiheshin arsye.

17. Më 21 mars 2014, Gjykata Kushtetuese rrëzoi ankesën kushtetuese të kërkuesit si haptazi të pabazuar. Ajo gjykoi se vendimi i Gjykatës së Apelit Tiranë ishte mjaftueshëm i arsyetuar, dhe sipas argumenteve të paraqitura pranë Gjykatës së Lartë, ajo gjykatë nuk kishte gabuar në rrëzimin e ankesave me anë të një vendimi *de plano*.

B. Ligji dhe praktika gjyqësore vendëse

18. Sipas nenit 459 të Kodit të Procedurës Civile ("KPC") në fuqi përpara ndryshimeve të vitit 2017, një paditës konsiderohej të kishte hequr dorë nga pretendimet dhe argumentet që nuk ishin marrë në konsideratë në vendimin e shkallës së parë dhe nuk ishin ridorëzuar me anë të një anekse në gjykatën e shkallës së dytë.

19. Në vendimin nr. 1283 të datës 22 tetor 1999, Gjykata e Lartë vlerësoi se argumenti i paraqitur përpara saj ishte paraqitur vetëm në terma të përgjithshëm përpara gjykatës së apelit. Sipas rrethanave, gjykata argumentoi se sipas interpretimit të nenit 459 të KPC-së, argumenti konkret nuk ishte shpjeguar në mënyrën e duhur përpara gjykatës së apelit; për këtë arsye Gjykata e Lartë nuk mund ta shqyrtonte.

20. Në shumë çështje të mëpasshme, Gjykata e Lartë iu referua nenit 459 të KPC-së për rrëzimin e shqyrtimit të pretendimeve dhe kërkesave që nuk ishin marrë në konsideratë në vendimin e shkallës së parë dhe nuk ishin riparaqitur në gjykatën e apelit (shih, për shembull, vendimi i kolegjeve të bashkuara nr. 10 i datës 15 nëntor 2011; vendimi nr. 366 i datës 30 shtator 2010).

VLERËSIMI I GJYKATËS

21. Kërkuesit u ankuan për një shkelje të së drejtës së tyre ndaj pronës sipas nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës, për shkak se Gjykata e Apelit Tiranë nuk i kishte akorduar kompensim për pronën e tyre të shpronësuar me çmimin prej 26,787 ALL për m², që ishte në fuqi në datën e atij vendimi gjykatë.

22. Parimet përkatëse për shterimin e mjeteve vendëse janë përmbledhur në *Vučković dhe të Tjerë kundër Serbisë* (kundërshtim paraprak) [DHM], nr. 17153/11 dhe 29 të tjerë, §§ 69–77, 25 mars 2014.

23. Qeveria shpjegoi se kërkuesit nuk ishin ankuar për çmimin për metër katror përpara gjykatave të shkallës së parë dhe të dytë. Sipas këndvështrimit të Qeverisë, kërkuesit e kishin ngritur atë çështje për herë të parë në ankesën e tyre në Gjykatën e Lartë, që nuk ishte rruga e duhur për të shteruar mjetet vendëse.

24. Gjykata nuk mund të mos merrte në konsideratë argumentin e Qeverisë për këtë aspekt. Ajo vëren se gjatë gjithë procedurave përpara gjykatave të shkallës së parë dhe të dytë, kërkuesit ishin mbështetur ekskluzivisht në vlerësimin fillestar të pronës së tyre bërë nga autoritetet (shih paragrafin 5 më sipër). Gjithashtu, ata nuk kishin kërkuar caktimin e një eksperti për të bërë një vlerësim të ri për pronën e tyre në vlerën e tregut. Gjithashtu, ata nuk kishin kërkuar që eksperti i caktuar nga Gjykata e Apelit Tiranë të procedonte me një rivlerësim të tillë. Faktikisht, ata u mbështetën në raportin fillestar të ekspertit pa rezerva. Në mungesë të këtyre parashtimeve gjatë fazës së provës së procedurave, referenca e kërkuesve të deklaratave përmblylëse përpara Gjykatës së Apelit Tiranë për “vlerën e tregut” të pronës së tyre (shih paragrafin 12 më sipër), nuk ofronte baza të vlefshme për rishqyrtimin e kuantit të pretendimit të tyre për kompensim. Ai përfundim përforcohet me anë të faktit se edhe në deklaratën e tyre përmblylëse, ata nuk sqaronin vlerën e tregut të pronës, ose mënyrën se si duhej të përllogaritej ajo pronë. Gjykata vlerëson se i takon kërkuesve që të bëjnë shpjegime të detajuara për vlerën e supozuar të rritur të tokës së tyre, në varësi të periudhës përkatëse të shpronësimit, edhe në mungesë të një vendimi të Qeverisë për rregullimin e çështjes.

25. Në lidhje me VKM 139, Gjykata vëren se në periudhën midis 25 shkurtit 2008, kur ligji u botua dhe hyri në fuqi (shih paragrafin 9 më sipër), dhe 9 prillit 2009, kur Gjykata e Apelit Tiranë dorëzoi vendimin e saj, u takonte kërkuesve të argumentonin se ai duhej të zbatohej për shpronësimin konkret, dhe ta paraqisnin ankesën e tyre sipas Konventës në Gjykatën e Apelit Tiranë. Megjithatë, nuk ka asnjë të dhënë se kërkuesit iu referuan ndonjëherë VKM 139 gjatë gjykimit, ose në deklaratat e tyre përmblylëse përpara asaj gjykate (shih paragrafin 12 më sipër). Në vend të kësaj, ata e ngritën këtë argument për herë të parë përpara Gjykatës së Lartë (shih paragrafin 14 më sipër).

26. Në lidhje me këtë aspekt, Gjykata vëren, fillimisht, se sipas ligjit vendës, pretendimet që nuk ishin marrë në parasysh nga gjykata e shkallës së parë dhe nuk ishin riparqitur përpara gjykatës së apelit konsideroheshin sikur ishte hequr dorë prej tyre (shih paragrafët 18 deri 20 më sipër). Së dyti, kërkuesit nuk shpjeguan në ankesën e tyre në Gjykatën e Lartë, apo në shpjegimet e tyre të mëpasshme, pse nuk kishin bërë shpjegime, në lidhje me metodën e përllogaritjes përpara gjykatave të shkallës së parë dhe të dytë.

27. Sipas rrethanave, ankesa e kërkuesve në lidhje me pretendimin se gjykatat vendëse nuk kishin zbatuar VKM 139, mbetej i pashqyrtuar për meritat nga ato gjykata pasi ajo ankesë nuk ishte paraqitur në përputhje me rregullat vendëse (shih *Vučković*, cituar më sipër, § 72).

28. Së fundmi, shpjegimi i kërkuesve përpara Gjykatës mund të konsiderohet më gjerësisht si një ankesë në lidhje me efektin e vonës së autoriteteve për t’i paguar atyre kompensimin për pronën e tyre të shpronësuar. Në të vërtetë, Gjykata ka gjykuar se përshtatshmëria e kompensimit do të zvogëlohej nëse kompensimi do të paguhej pa iu referuar rrethanave të ndryshme përgjegjëse për zvogëlimin e vlerës së tij, të tilla si vonesat e paarsyeshme ose në mënyrë të pazakontë të gjata (shih *Frendo Randon dhe të Tjerë kundër Maltës*, nr. 2226/10, § 55, 22 nëntor 2011). Megjithatë, e drejta e kërkuesve për të marrë kompensim të përshtatshëm, duke marrë në konsideratë periudhën kohore dhe rrethana të tjera, varej nga depozitimi i një pretendimi në gjykatë ku adresoheshin këto çështje në mënyrën e duhur me kërkesën për lehtësim. Për shembull, në parim kërkuesit kishin mundësinë që të kërkonin një shumë më të lartë për metër katror (në varësi të vlerës në momentin e

shpronësimit konkret), interes për shlyerje të vonuar, kompensim për çdo dëmtim ose humbje të fitimeve, apo të depozitonin ndonjë pretendim tjetër të ngjashëm. Megjithatë, Gjykata vëren se kërkesit nuk kanë kërkuar një lehtësim të tillë nga gjykatat vendëse.

29. Sipas këtij konteksti, Gjykata vlerëson se nuk është e nevojshme që të marrë një vendim për kundërshtimet e tjera të paraqitura nga Qeveria dhe arrin në përfundimin se ankesa e kërkesve në lidhje me shumën e kompensimit për pronën e tyre të shpronësuar duhet të rrëzohet sipas nenit 35 §§ 1 dhe 4 të Konventës për mosshfrytëzim të mjeteve vendëse.

Për këto arsye, Gjykata, në mënyrë unanime,

E shpall kërkesën të papranueshme.

Hartuar në gjuhën angleze dhe njoftuar me shkrim më datë 19 janar 2023.

Olga Chernishova
ZËVENDËSSEKRETAR

Georgios A. Serghides
KRYETAR

SHTOJCË

Kërkesa nr. 65774/14

Lista e kërkesve

Nr.	Emri i kërkesit	Viti i lindjes	Kombësia	Vendbanimi
1.	Dashuri LLAGAMI	1949		
2.	Suzana HAVERI (LLAGAMI) ndërruar jetë në vitin 2015 Trashëgimtarë: Miranda NOSI (LLAGAMI) Etleva BELIU (LLAGAMI) Bedar LLAGAMI	1927	Shqiptar/e	Tiranë
3.	Meleqe KODRA (LLAGAMI)	1931		
4.	Bardhyl LLAGAMI	1942		
5.	Dylbere LLAGAMI	1955		
6.	Fatri LLAGAMI ndërruar jetë në vitin 2014 Trashëgimtarë: Bedar LLAGAMI Etleva BELIU (LLAGAMI)	1933		
7.	Qemal LLAGAMI	1928		